

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 566/2022-37

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Dudíša a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], zastúpených WERNER & Co. s. r. o., Žltá 2/F, Bratislava, IČO 36 869 643, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Andrej Werner, proti postupu Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 149/2010 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 149/2010 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľom **priznáva** primerané finančné zadosťučinenie každému v sume **5 000 eur**, ktoré **je** im Okresný súd Bratislava III **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Okresnému súdu Bratislava III **prikazuje**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 149/2010 konal bez zbytočných prietáhov.
4. Okresný súd Bratislava III **je povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania v sume **1 786,34 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 4. októbra 2022 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 149/2010 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov, priznal im finančné zadost'učinenie v celkovej sume 50 000 eur (sťažovateľovi v 1. rade v sume 10 000 eur, sťažovateľke v 2. rade v sume 20 000 eur, sťažovateľke v 3. rade v sume 10 000 eur, sťažovateľovi vo 4. rade v sume 5 000 eur a sťažovateľke v 5. rade v sume 5 000 eur) a zaviazal odporcu nahradiť sťažovateľom trovy konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovatelia v 1. až 3. rade a právni predchodcovia sťažovateľky v 2. rade a sťažovateľov vo 4. a v 5. rade (ďalej aj „žalobcovia“) sa žalobou podanou pôvodne Okresnému súdu Pezinok (ďalej v texte aj „okresný súd“) v priebehu roku 2001 domáhali určenia, že špecifikované nehnuteľnosti (pozemky [REDACTED]) patria do dedičstva po poručiťoch [REDACTED] a [REDACTED], [REDACTED]. Okresný súd Pezinok rozsudkom z 8. marca 2004 žalobe vyhovel.

3. O odvolaní žalovaných proti rozsudku Okresného súdu Pezinok rozhodol Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom z 18. mája 2006 tak, že rozsudok zmenil a žalobu zamietol, keďže žalobu o určenie, že špecifikované nehnuteľnosti patria do dedičstva po poručiťoch, považoval za procesne neprípustnú.

4. O dovolaní žalobcov rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením zo 16. decembra 2008 tak, že rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, čím „potvrdil procesnú prípustnosť žaloby... a zrejmu nezákonnosť rozsudku odvolacieho súdu.“.

5. Počas dovolacieho konania žalované previedli časť predmetu sporu na tretie osoby ([REDACTED] a následne manželia [REDACTED] a manželia [REDACTED]), ktoré v neskoršom štádiu sporu vystupovali ako žalovaní v 3. až 7. rade.

6. Krajský súd následne uznesením z 20. septembra 2010 zrušil rozsudok Okresného súdu Pezinok z 8. marca 2004 „z dôvodu zmeny predmetu sporu (zmeny parcel) a rozšírenia účastníkov na strane žalovanej...“.

7. Vo veci ďalej konal okresný súd, ktorý rozsudkom z 10. júla 2012 žalobu zamietol.

8. O odvolaní žalobcov rozhodol krajský súd uznesením z 8. októbra 2013 tak, že rozsudok okresného súdu z 10. júla 2012 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci. V predmetnej veci teda išlo „už o druhé nezákonné rozhodnutie všeobecných súdov...“.

9. Krajský súd svoje rozhodnutie z 8. októbra 2013 doručil 31. októbra 2013 okresnému súdu, ktorý do podania ústavnej sťažnosti (t. j. ani po deviatich rokoch) vo veci nerozhodol.

II.

Argumentácia sťažovateľov

10. Proti postupu okresného súdu v napadnutom konaní podali sťažovatelia túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentujú, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv. Okresný súd v predmetnej právnej veci nerozhodol bez zbytočných prieťahov a v primeranej lehote.

11. V priebehu napadnutého konania uzavreli žalobcovia z dôvodu neprimeraného trvania tohto konania mimosúdne dohody so žalovanými v 3. až 7. rade, ktorí následne z konania vystúpili a okresný súd v tomto rozsahu konanie zastavil.

12. Dôsledkom neúmernej dĺžky napadnutého konania je aj to, že došlo k úmrtiu dvoch z piatich žalobcov ([REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ]). Právnym nástupcom po [REDAKOVANÉ] sa stala sťažovateľka v 2. rade, ktorá aj od počiatku v napadnutom konaní vystupovala ako žalobkyňa, a po [REDAKOVANÉ] sťažovatelia vo 4. a v 5. rade. Sťažovatelia tiež zdôraznili, že sťažovatelia v 1. až vo 4. rade „*sa nachádzajú už v pokročilej fáze života a reálne hrozí, že sa konca 21 rokov trvajúceho súdneho sporu nedožijú.*“.

13. V uvedenej veci je relevantné aj to, že právoplatné rozhodnutie o žalobe nepredstavuje ešte koniec konania. V prípade úspechu musí prebehnúť ešte dodatočné dedičské konanie po poručiťoch. Možno tiež konštatovať, že napadnuté konanie je stále „*na začiatku*“, keďže už tretíkrát prebieha konanie na okresnom súde, proti ktorého rozhodnutiu je prípustné odvolanie.

14. K celkovej dĺžke napadnutého konania prispeli všeobecné súdy v prvom rade svojimi nezákonnými rozhodnutiami (prvé rozhodnutie odvolacieho súdu a v poradí druhé rozhodnutie súdu prvej inštancie). Tieto nezákonné rozhodnutia viedli aj ku skomplikovaniu napadnutého konania (prevod časti predmetu sporu na tretie osoby). V druhom rade celkovú dĺžku napadnutého konania spôsobila aj nečinnosť okresného súdu, ktorý od roku 2013 vo veci nerozhodol. Opakované zmeny zákonných sudcov nemôžu byť na ťarchu sťažovateľov. Sťažovatelia podali aj sťažnosť predsedovi okresného súdu na prieťahy v konaní, ktorý ju posúdil ako nedôvodnú.

15. Sťažovatelia vystupovali ako aktívna strana sporu a svojím správaním nespôsobili žiadne prieťahy v napadnutom konaní. Sťažovatelia argumentujú, že predmet sporu nie je právne ani skutkovo jednoduchý, no nie je natoľko zložitý, aby napadnuté konanie trvalo viac ako 21 rokov s tým, že okresný súd po poslednom vrátení veci nerozhodol ani po vyše ôsmich rokoch.

16. Postupom okresného súdu v napadnutom konaní „*vrátane predchádzajúceho postupu Krajského súdu v Bratislave v prvom odvolacom konaní*“ boli porušené označené práva podľa ústavy a dohovoru. Všeobecné súdy v napadnutom konaní nepostupovali v súlade s § 157 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“).

17. Sťažovatelia v 1. a 3. rade žiadajú ako primerané finančné zadosťučinenie sumu po 10 000 eur, v prípade sťažovateľky v 2. rade je suma dvojnásobná „*s ohľadom na podanie žaloby v jej mene, ako aj to, že je právnym nástupcom zomr. [REDAKOVANÉ]*...“, sťažovatelia vo 4. a v 5. rade žiadajú sumu po 5 000 eur. Tieto sumy finančného zadosťučinenia vychádzajú zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), a zodpovedajú

okolnostiam veci, ktoré sú vymedzené v ich ústavnej sťažnosti. Uvedené sumy tiež zodpovedajú výške finančného zadosťučinenia, ktoré ESLP priznal sťažovateľom proti Slovenskej republike.

18. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval a uznesením č. k. IV. ÚS 566/2022-20 z 8. novembra 2022 ju v celom rozsahu podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prijal na ďalšie konanie.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

19. Na výzvu ústavného súdu na vyjadrenie k ústavnej sťažnosti reagovala podpredsedníčka okresného súdu, ktorá v podaní č. k. Spr. 478/2022 z 15. novembra 2022 poukázala na vyjadrenie zákonného sudcu. Zákonný sudca uviedol, že prietahy v napadnutom konaní spôsobili sťažovatelia, resp. ich právny zástupca, ktorý zmaril dve pojednávania, keď tesne pred termínom pojednávania žiadal ich zrušenie z dôvodu úmrtia žalobcov, pričom tieto právne skutočnosti nastali v skoršom časovom horizonte. Právny zástupca sa mal informovať o tom, či jeho klienti žijú, a nie okresný súd informovať až tesne pred termínom pojednávania.

20. Právny zástupca sťažovateľov 29. júna 2021 požiadal okresný súd o zrušenie pojednávania nariadeného na 1. júl 2021 a navrhol prerušenie napadnutého konania do právoplatného skončenia dedičského konania po žalobkyni v 5. rade (██████████). Okresný súd žiadosti vyhovel a pojednávania zrušil. Z uznesenia dedičského súdu z 11. mája 2021 vyplýva, že žalobkyňa v 5. rade zomrela ešte 25. decembra 2020, o čom právny zástupca sťažovateľov okresný súd neinformoval. Namiesto toho 3. júna 2021 podal predsedovi okresného súdu sťažnosť na prietahy v konaní (vyhodnotenú ako nedôvodnú). Týždeň po podaní sťažnosti právny zástupca disponoval predvolaním na pojednávania nariadené na 1. júl 2021. Zákonný sudca dal pokyn na predvolanie 22. apríla 2021, t. j. nezávisle od podanej sťažnosti na prietahy v konaní. Okresný súd následne rozhodol 4. októbra 2021 o pokračovaní v konaní s právnymi nástupcami žalobkyne v 5. rade.

21. Dňa 1. februára 2022 zákonný sudca nariadil pojednávania na 17. máj 2022, právny zástupca sťažovateľov prevzal predvolanie 17. apríla 2022. Sedem dní pred pojednávaním požiadal okresný súd o zrušenie pojednávania z dôvodu úmrtia žalobcu v 2. rade (██████████). Z predloženého úmrtného listu vyplýva, že tento zomrel 6. decembra 2021, „a teda právny zástupca žalobcov informoval súd o úmrtí svojho klienta až päť mesiacov po jeho smrti v čase, keď už pomerne dávno (takmer mesiac) vedel o nariadenom termíne pojednávania.“. Napriek žiadosti o zrušenie pojednávania sa pojednávania 17. mája 2022 uskutočnilo, pričom právny zástupca uviedol, že „približne včera“, t. j. 16.05.2022», sa uskutočnilo dedičské pojednávania po zomrelom žalobcovi v 2. rade, pričom nedisponuje zápisnicou z dedičského pojednávania. Na pojednávaní okresný súd postupoval podľa § 181 ods. 2 CSP a uviedol predbežné právne posúdenie sporu a pojednávania odročil na neurčito, keďže nemal k dispozícii rozhodnutie v dedičskej veci po žalobcovi v 2. rade. Okresný súd uložil právnomu zástupcovi sťažovateľov, aby, akonáhle to bude možné, uvedené rozhodnutie predložil. Právny zástupca emailom z 3. októbra 2022 predložil uznesenie z 11. mája 2022 o právnom nástupníctve pod žalobcovi v 2. rade.

22. Z uvedenej chronológie vyplýva, že ak by právny zástupca konal s náležitou odbornou starostlivosťou, mohol bezprostredne po pojednávaní 17. mája 2022 zistiť, že v dedičskej veci po žalobcovi v 2. rade bolo rozhodnuté už 11. mája 2022, keď toto rozhodnutie nadobudlo aj právoplatnosť. Namiesto toho „s časovo nastaveným zámerom dňa 29. 09. 2022 (predtým ako si splnil súdom uloženú povinnosť informovať súd o výsledku dedičského konania) účelovo podal ústavnú sťažnosť“. Z týchto dôvodov zákonný sudca žiadal, aby ústavný súd vyhodnotil ústavnú sťažnosť „ako zjavne nedôvodnú, účelovú a šikanóznou, nakoľko sťažovateľ svoje obštrukčné konanie namieril bezdôvodne voči tunajšiemu súdu s vopred uváženým zámerom ziskuchtivosti vo forme ústavným súdom priznaného zadosťučinenia, hoci zodpovednosť by bolo nutné vyvodiť práve voči sťažovateľovi za zneužitie inštitútu ústavnej (i všeobecnej) sťažnosti.“.

III.2. Prehľad napadnutého konania:

23. Ústavný súd pri skúmaní opodstatnenosti námietok sťažovateľov vychádzal z prehľadu napadnutého konania vymedzeného sťažovateľmi v ústavnej sťažnosti a sčasti aj z prehľadu, ktorý je súčasťou vyjadrenia okresného súdu (zákonného sudcu). Ústavný súd konštatuje, že prehľad napadnutého konania vymedzený sťažovateľmi a okresným súdom v zásade korešponduje s priebehom napadnutého konania tak, ako ho ústavný súd zistil z pripojeného súdneho spisu.

24. Žaloba sťažovateľov bola doručená okresnému súdu 22. novembra 2001. Okresný súd prvýkrát vo veci rozhodol rozsudkom z 8. marca 2004 tak, že žalobe vyhovel. Z dôvodu podaného odvolania okresný súd predložil vec 25. mája 2004 odvolaciemu súdu (ďalej aj „prvé konanie“). Krajský súd rozhodol 18. mája 2006 tak, že rozsudok okresného súdu zmenil a žalobu zamietol (pre neexistenciu naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení). Proti rozsudku odvolacieho súdu podali sťažovatelia (žalobcovia) dovolanie, najvyšší súd 16. decembra 2008 rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (neakceptoval právny názor krajského súdu o absencii naliehavého právneho záujmu). Po vrátení veci krajský súd 20. októbra 2010 zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

25. Súdny spis bol vrátený okresnému súdu 13. októbra 2010. Po vrátení veci okresný súd rozhodoval o zmene na strane žalovaných. Následne rozsudkom z 10. júla 2012 žalobu zamietol. Žalobcovia (sťažovatelia) podali odvolanie, súdny spis bol 22. októbra 2012 predložený krajskému súdu (ďalej aj „druhé konanie“). Krajský súd 8. októbra 2013 rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Súdny spis bol vrátený okresnému súdu 31. októbra 2013. Žalovaní v 6. a 7. rade podali dovolanie, preto bol súdny spis 7. februára 2014 predložený najvyššiemu súdu na rozhodnutie. Z dôvodu späťvzatia dovolania najvyšší súd 17. marca 2015 dovolacie konanie zastavil.

26. Súdny spis bol vrátený okresnému súdu 20. marca 2015 (ďalej aj „tretie konanie“). Okresný súd nariadil pojednávanie na 9. február 2016. Následne zmenil termín pojednávania na 3. marec 2016 s tým, že aj toto pojednávanie zrušil z dôvodu zmeny v katastri nehnuteľností týkajúcej sa sporných parciel (rozdelenie parciel žalovanými). Uznesením zo 14. marca 2016 okresný súd zastavil konanie proti žalovaným v 6. a 7. rade. Dňa 6. októbra 2016 okresný súd vykonal pojednávanie, ktoré následne odročil na 16. február 2017. Dňa 28. septembra 2016 sťažovatelia zmenili žalobu v reakcii na špecifikované zmeny v katastri nehnuteľností (rozdelenie parciel). V októbri 2016 a februári 2017 strany sporu predložili vyjadrenia k veci samej. Dňa 21. marca 2017 došlo k zmene zákonného sudcu. Následne 23. mája 2017 došlo k ďalšej zmene zákonného sudcu. Pojednávanie

nariadené na 24. máj 2018 bolo zrušené pre práceneschopnosť zákonnej sudkyne. Dňa 24. augusta 2018 došlo k zmene zákonného sudcu a následne k ďalšej zmene došlo 5. marca 2019. Žalobcovia vzali 18. apríla 2019 žalobu späť vo vzťahu k žalovaným v 3. až 5. rade. Okresný súd konanie v rozsahu späťvzatia 26. júna 2019 zastavil. Okresný súd nariadil pojednávanie na 5. apríl 2021, právny zástupca sťažovateľov okresnému súdu avizoval, že uvedený deň je Veľkonočný pondelok. Okresný súd zrušil pojednávanie nariadené na 1. júl 2021 na žiadosť sťažovateľov, ktorí oznámili úmrtie žalobkyne v 5. rade. Okresný súd rozhodol 4. októbra 2021 o pokračovaní v konaní s právnymi nástupcami po žalobkyni v 5. rade. Následne okresný súd nariadil pojednávanie na 17. máj 2022, pričom sťažovatelia 10. mája 2022 oznámili okresnému súdu, že došlo k úmrtiu žalobcu v 2. rade. Následne okresný súd ustálil, že v dedičskej veci po žalobcovi v 2. rade bolo rozhodnuté 11. mája 2022 s tým, že toho istého dňa uvedené dedičské rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť.

III.3. Replika sťažovateľov:

27. Sťažovatelia v reakcii na vyjadrenie okresného súdu v stanovisku doručenom ústavnému súdu 16. decembra 2022 uviedli, že ani argumentácia zákonného sudcu nespochybňuje, že spor trvá 22 rokov, v dôsledku prieťahov v napadnutom konaní dvaja z pôvodných piatich žalobcov zomreli a je dané nebezpečenstvo úmrtia niektorých sťažovateľov vzhľadom na ich vyšší vek. Obdobne v priebehu napadnutého konania boli ako nezákonné zrušené dve rozhodnutia všeobecných súdov (odvolacieho a prvoinštančného), pričom táto nezákonnosť bola na ťarchu sťažovateľov. Príčítanie ziskuchtivého motívu za takýchto okolností je *„na hranici zásady zdržanlivého a vecného vyjadrenia predstaviteľa súdnej moci.“*

28. Okresný súd od 3. októbra 2022 disponuje informáciou o právnom nástupníctve po pôvodnom žalobcovi (██████████) a doteraz nevydal uznesenie podľa § 63 ods. 2 CSP a ani vo veci nenariadil pojednávanie.

29. Právny zástupca na pojednávaní 17. mája 2022 jasne uviedol, že po úmrtí pôvodného žalobcu sa uskutočnilo dedičské pojednávanie, avšak nedisponuje zápisnicou z neho. Úmrtím klienta zaniká klient a udelená plná moc, a teda nemal presné informácie o výsledku dedičského konania, keďže sa uskutočnilo krátko pred nariadeným pojednávaním. O výsledku dedičského konania bol informovaný len nepriamo a bez príslušného dokladu. Napriek uznesením uloženej povinnosti predložiť právoplatné rozhodnutie v dedičskom konaní je potrebné zdôrazniť, že *„získovanie okruhu dedičov po zomrelej strane sporu je primárne povinnosťou súdu, a nie strany sporu. Ak bol súd toho názoru, že nie je doložené príslušné rozhodnutie do súdneho spisu včas, nič mu predsa nebránilo zistiť si stav dedičského konania, dokonca súd bol tak povinný urobiť.“* Navyše uznesenie podľa § 63 ods. 2 CSP je súd povinný vydať bezodkladne po skončení dedičského konania, a nie bezodkladne po tom, ako sa dozvie o dedičstve mimoprocesnou aktivitou. Je povinnosťou súdu stanoviť okruh subjektov, s ktorými súd v sporovom konaní koná, čo vyplýva aj z odbornej literatúry. Sťažovatelia sa tiež domnievajú, že predbežné právne posúdenie veci na pojednávaní 17. mája 2022 je v rozpore so záväzným právnym názorom odvolacieho súdu v jeho zrušujúcom uznesení.

30. V čase žiadosti o odročenie termínu pojednávania nariadeného na 1. júl 2021 právny zástupca nebol informovaný o okruhu dedičov po zomrelej pôvodnej žalobkyni (██████████).

Na ďalšom pojednávaní 17. mája 2022 sa už zúčastnil aj s udelenými plnomocenstvami od dedičov po tejto žalobkyni. Okresný súd rozhodol 4. októbra 2021 o pokračovaní v konaní s dedičmi, pojednávanie však nariadil až po pol roku predvolaním z 2. apríla 2022.

31. Zákonný sudca vo svojom vyjadrení vymedzuje len obdobie od 29. júna 2021 do 3. októbra 2022, pričom opomína iné už spomenuté relevantné okolnosti – trvanie napadnutého konania od roku 2001, zrušenie dvoch rozhodnutí pre nezákonnosť a tiež to, že v dôsledku celkového trvania napadnutého konania sa pôvodní žalobcovia v produktívnom veku dostali do dôchodkového veku. Aktuálne prvoinštančné konanie trvá od roku 2013 (takmer 10 rokov). Sťažovatelia žiadajú, aby ústavný súd pri určení sumy finančného zadosťučinenia neprihliadal na obdobie vymedzené zákonným sudcom.

32. Je relevantné, že v konaní pred 29. júnom 2021 sťažovatelia, resp. ich právni predchodcovia boli aktívni. K postupu okresného súdu v napadnutom konaní sťažovatelia pre ilustráciu uviedli, že okresný súd nariadil pojednávanie aj na 5. apríl 2021, t. j. na Veľkonočný pondelok. Zaťaženosť okresného súdu nemôže ospravedlniť celkové trvanie napadnutého konania aj pri zohľadnení toho, že prípadný úspech sťažovateľov v napadnutom konaní bude len podkladom na konanie o dodatočnom prejednaní dedičstva.

33. Aj na podklade vymedzených okolností motív vymedzený zákonným sudcom „*kategoricky odmietajú. Skutočným záujmom sťažovateľov je záujem na deklarovaní vlastníckeho práva k pôde ich predkov.*“.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

34. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania vo veci ústavnej sťažnosti, keďže na základe podaní okresného súdu a sťažovateľov, berúc do úvahy skutočnosti vyplývajúce zo spisu okresného súdu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie, dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

35. Podstatou argumentácie sťažovateľov je námietka porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní, ktorého predmetom je rozhodovanie o návrhu na určenie, že špecifikované nehnuteľnosti patria do dedičstva po poručiteľoch, ktoré nie je právoplatne skončené ani po uplynutí takmer 22 rokov.

36. Pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy si ústavný súd osvojil judikatúru ESLP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 280/08, I. ÚS 326/2010).

37. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie už citovaných práv vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným

spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

38. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného konania v čl. 17 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Tento základný princíp konania je premietnutý do ďalších ustanovení Civilného sporového poriadku.

39. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania (resp. strany v spore) a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou EŠLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02).

40. Pri posudzovaní prvého kritéria – zložitosti veci dospel ústavný súd k záveru, že vo veci ide o rozhodovanie o návrhu na určenie vlastníckeho práva k špecifikovaným nehnuteľnostiam. Špecifikované nehnuteľnosti mali byť predmetom pozemkových, resp. vlastníckych úprav bezprostredne po druhej svetovej vojne (prídely, následná kolektivizácia) a tiež aj následných zmien z titulu ďalších osobných dispozícií (napr. vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov a pod.). Uvedený predmet konania síce predstavuje bežnú súčasť rozhodovania všeobecných súdov v občianskoprávnej agende, avšak možno pripustiť určitú mieru právnej náročnosti predmetu konania. Súčasťou prvého kritéria je aj povaha prerokovanej veci. V uvedenej veci nejde o zjavne privilegovaný typ konania (napr. úprava práv a povinností k maloletým, odmena za výkon závislej práce, veci týkajúce sa osobnej slobody a pod.). Okresný súd by však mal venovať zvýšenú pozornosť predmetnej veci z dôvodu vyššieho veku niektorých strán konania (porovnaj napr. rozsudky EŠLP vo veci Beljanski proti Francúzsku zo 7. 2. 2002, Hartman proti Českej republike z 10. 7. 2003, bod 75 a Schmidtová proti Českej republike z 22. 7. 2003, bod 68).

41. V čase rozhodovania ústavného súdu napadnuté konanie trvalo približne 21 rokov a 2 mesiace. V predmetnej veci okresný súd dvakrát meritórne rozhodol (8. marca 2004, 10. júla 2012), vo veci následne dvakrát rozhodoval aj odvolací súd (18. mája 2006, 8. októbra 2013) a tiež aj dovolací súd (20. októbra 2010, 17. marca 2015). Prvé konanie okresného súdu trvalo dva roky a šesť mesiacov (od 22. novembra 2001 do 25. mája 2004), druhé konanie trvalo približne dva roky (od 13. októbra 2010 do 22. októbra 2012) a tretie konanie v čase rozhodovania ústavného súdu trvalo sedem rokov a desať mesiacov (od 20. marca 2015). Možno teda konštatovať, že okresný súd v predmetnej veci v čase rozhodovania ústavného súdu celkovo konal 12 rokov a štyri mesiace s tým, že napadnuté konanie nie je právoplatne skončené.

42. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, bolo správanie sťažovateľov ako strany napadnutého konania. Ústavný súd nezistil také správanie sťažovateľov, ktoré by relevantne prispelo k vzniku zbytočných prietáhov v napadnutom konaní, a tak aj k relevantnému predĺženiu napadnutého konania. Okolnosti, ktoré uviedol zákonný sudca vo svojom vyjadrení, možno demonštrujú nedostatočne efektívnu súčinnosť sťažovateľov (resp. ich právneho zástupcu) s okresným súdom. Uvedená

skutočnosť sa však vyskytla v posledných dvoch rokoch s tým, že z hľadiska jej závažnosti, nemožno hovoriť o relevantnom vplyve na priebeh napadnutého konania (aj s ohľadom na dovtedajšie celkové trvanie napadnutého konania). Je potrebné zohľadniť aj to, že uvedená procesná súčinnosť sťažovateľov koliduje aj s procesnou povinnosťou a procesnými možnosťami samotného okresného súdu zisťovať podmienky konania, resp. okruh strán sporu. Uvedené okolnosti neindikujú ani záver o zneužití práva podať ústavnú sťažnosť, resp. motív ziskuchtivosti v súvislosti so žiadosťou o priznanie finančného zadosťučinenia.

43. V napadnutom konaní došlo aj k objektívnym právnym skutočnostiam – úmrtiu dvoch žalobcov, početným procesným a dispozitívnym úkonom strán sporu vrátane dispozície s predmetom konania (špecifikovanými nehnuteľnosťami), ktoré si vyžiadali aj príslušné rozhodnutia zo strany okresného súdu. Uvedené okolnosti objektívneho a subjektívneho charakteru v určitom rozsahu prispeli k plynulosti a celkovému trvaniu napadnutého konania. Uvedenú okolnosť nemožno pripočítať na ťarchu sťažovateľov (aj vzhľadom na to, že okolnosti subjektívneho charakteru sa prevažne týkali subjektov na žalovanej strane), obdobne ich však nemožno pripočítať na ťarchu okresného súdu.

44. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotí, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, je postup okresného súdu v napadnutom konaní. Ústavný súd pritom vychádzal zo svojej konštantnej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

45. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na to, že napadnuté konanie v čase rozhodovania ústavného súdu trvalo približne 21 rokov a 2 mesiace, pričom okresný súd vo veci konal približne 12 rokov a 4 mesiace. Ústavný súd vymedzil konanie okresného súdu v časti III.2 tohto nálezu, vzhľadom na celkovú dĺžku napadnutého konania a aj na časový úsek, ktorý pripadá na konanie okresného súdu, však nepovažoval za potrebné podrobnejšie skúmať prípadné jednotlivé obdobia nečinnosti okresného súdu, resp. priebeh napadnutého konania. Z vymedzeného prehľadu vyplýva procesná aktivita okresného súdu, avšak celkové trvanie napadnutého konania a úsek, ktorý pripadá na konanie okresného súdu, indikujú celkovo neefektívny a nesústredený postup okresného súdu. V zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu uvedený stav (konanie trvajúce vyše 21 rokov) je z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľný a sám osebe je spôsobilým dôvodom na vyslovenie porušenia základného práva strany sporu na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. jej práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (napr. IV. ÚS 127/08, IV. ÚS 155/09, IV. ÚS 82/2010, II. ÚS 662/2017, IV. ÚS 9/2020).

46. Postup okresného súdu v napadnutom konaní takto ústavný súd bez ďalšej hlbšej analýzy charakterizuje ako neefektívny a nesústredený, t. j. taký, ktorý neviedol k rýchlemu a účinnému poskytnutiu súdnej ochrany nároku, ktorý uplatnili sťažovatelia, resp. ich právni predchodcovia v žalobe.

47. K celkovej dĺžke napadnutého konania nepochybne prispeli aj organizačné zmeny (prechod výkonu súdnictva v súvislosti so zriadením nových okresných súdov) a viacnásobná zmena zákonných sudcov. V zmysle judikatúry ústavného súdu ale nemožno prenášať technicko-organizačné problémy štátnych orgánov na účastníkov konania, čo platí o to viac, ak to má

za následok porušenie ich základných práv alebo slobôd. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 127/04) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, nemôže byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a v konečnom dôsledku nezbavuje štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (IV. ÚS 97/04, IV. ÚS 136/03, IV. ÚS 35/06, II. ÚS 481/2017). Rovnako tak uviedol, že hoci nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či konajúceho sudcu, nemožno systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania (pozri napr. I. ÚS 119/03, II. ÚS 179/2013, II. ÚS 264/2013, II. ÚS 481/2017).

48. Na podklade skutočností uvedených v bodoch 40 až 47 tohto nálezu ústavný súd dospel k záveru, že okresný súd v napadnutom konaní pri prejednávaní veci postupoval nesústreďene a neefektívne. Okresný súd nezvolil taký procesný postup, ktorý by smeroval k rýchlemu rozhodnutiu veci samej, a tým aj k rýchlemu odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (strán sporu). Neefektívnym postupom okresného súdu tak bolo v napadnutom konaní porušené základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a ich právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, preto ústavný súd rozhodol v súlade s čl. 127 ods. 2 prvou vetou ústavy a § 133 ods. 1 zákona o ústavnom súde tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

49. Vzhľadom na to, že v napadnutom konaní do času rozhodnutia ústavného súdu o ústavnej sťažnosti okresný súd meritórne nerozhodol, ústavný súd požiadavke sťažovateľov, aby prikázal okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietahov, vyhovel tak, ako to je uvedené v bode 3 výroku tohto nálezu [§ 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde].

V.

Primerané finančné zadosťučinenie

50. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

51. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

52. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04, I. ÚS 164/2018).

53. Prihliadajúc na petit ústavnej sťažnosti, ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia sa domáhajú finančného zadosťučinenia v celkovej sume 50 000 eur (sťažovateľ v 1. rade v sume 10 000 eur, sťažovateľka v 2. rade v sume 20 000 eur, sťažovateľka v 3. rade v sume 10 000 eur, sťažovateľ vo 4. rade v sume 5 000 eur a sťažovateľka v 5. rade v sume 5 000 eur). Svoj návrh odôvodnili skutočnosťami bližšie uvedenými v bode 17 tohto nálezu.

54. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

55. K vstupu sťažovateľov vo 4. a v 5. rade do napadnutého konania došlo na základe univerzálnej sukcesie, a preto si môžu uplatňovať základné právo na konanie bez zbytočných prieťahov aj pred štádiom konania, ktoré tejto sukcesii predchádzalo. V zmysle judikatúry ústavného súdu (I. ÚS 52/01, I. ÚS 102/05, I. ÚS 197/05, IV. ÚS 514/2011, IV. ÚS 432/2013, IV. ÚS 563/2020) univerzálna sukcesia vyvoláva automaticky aj procesnoprávne nástupníctvo – pri zmene účastníkov tak nedochádza k vzniku nového procesnoprávneho vzťahu, ale k nástupníctvu do už existujúceho procesnoprávneho vzťahu.

56. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, ústavný súd v neprospech okresného súdu hodnotil predovšetkým jeho neefektívny a nesústreďený postup, ktorým je v zásade poznačené konanie ako celok, prihliadol tiež na celkovú dĺžku napadnutého konania (21 rokov a 2 mesiace), ale aj na dobu, ktorá pripadala na okresný súd (12 rokov 4 mesiace). V neprospech okresného súdu hodnotil aj skutočnosť, že konanie má pre niektorých sťažovateľov väčší význam vzhľadom na ich pokročilejší vek. Čiastočne v prospech okresného súdu hodnotil ústavný súd právnu náročnosť veci a procesnú aktivitu vrátane hmotnoprávnych dispozícií s nehnuteľnosťami v priebehu konania (na strane žalovaných), ktorá si vyžadovala viaceré procesné rozhodnutia a prispela k predĺženiu napadnutého konania. Vzhľadom na univerzálnu sukcesiu, na základe ktorej sa stali stranami sporu sťažovatelia vo 4. a v 5. rade, nebol dôvod diferencovať sumu finančného zadosťučinenia medzi jednotlivými sťažovateľmi. Na podklade týchto skutočností ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadosťučinenia každému zo sťažovateľov v sume 5 000 eur (bod 2 výroku tohto nálezu). Vzhľadom na priznanie finančného zadosťučinenia každému v sume 5 000 eur oproti sťažovateľom v 1. rade navrhovanej sume 10 000 eur, sťažovateľkou v 2. rade navrhovanej sume 20 000 eur a sťažovateľkou v 3. rade navrhovanej sume 10 000 eur vo zvyšnej časti ústavný súd ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

57. Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 1 786,34 eur.

58. Ústavný súd priznal každému zo sťažovateľov náhradu trov konania za tri úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom, sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy a replika sťažovateľov z 15. decembra 2022) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 15 písm. a), § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2022 v sume 193,83 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky). Keďže išlo o spoločné úkony pri zastupovaní piatich účastníkov konania, základná sadzba tarifnej odmeny sa znižuje podľa § 13 ods. 2 vyhlášky v súlade s doterajšou judikatúrou ústavného súdu (pozri najmä I. ÚS 417/2010, I. ÚS 64/2011,

II. ÚS 25/2011, II. ÚS 453/2010, II. ÚS 520/2010, III. ÚS 354/2010, III. ÚS 356/2010, III. ÚS 452/2010, IV. ÚS 62/2011, IV. ÚS 475/2010) o 50 %, keďže išlo o spoločné úkony pri zastupovaní piatich osôb, ústavný súd priznal odmenu 1 453,73 eur ($193,83 \text{ eur} \times 3 \times 5/2$). Rovnako tak priznal náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby v sume 34,89 eur [$3 \times 11,63 \text{ eur}$ ($1/100$ výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky)], čo spolu predstavuje sumu 1 488,62 eur. Keďže právny zástupca je platcom dane z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), vychádzajúc zo zistenia, že právny zástupca je platcom DPH (priložené osvedčenie o registrácii pre daň z pridanej hodnoty), uvedená suma bola zvýšená o DPH vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov v sume 297,72 eur. Celková výška náhrady trov konania takto predstavuje sumu 1 786,34 eur (bod 4 výroku tohto nálezu). Keďže si sťažovatelia uplatnili náhradu trov konania v sume 1 846,18 eur, ústavný súd uplatnenú náhradu trov konania nad sumu 1 786,34 eur nepriznal (bod 5 výroku tohto nálezu).

59. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. januára 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu